

Φιλοσοφία της Γλώσσας

Σύνοψη ύλης χειμερινού εξαμήνου 2010-2011
traptis

9 Φεβρουαρίου 2011

1 Κεφάλαιο Πρώτο

Αναφορική θεωρία: Οι εκφράσεις συσχετίζονται με πράγματα ή με καταστάσεις πραγμάτων στον κόσμο

Ενσταση 1 Δεν ισχύει ότι όλες οι λέξεις υποδηλώνουν υπαρκτά πράγματα

Ενσταση 2 Αν η πρόταση ήταν κατάλογος ονομάτων δε θα ήταν γραμματικώς ορθή

Ενσταση 3 Όροι με κοινή αναφορά δεν είναι συνώνυμοι

2 Κεφάλαιο Δεύτερο

Ενικοί όροι: κύρια ονόματα, προσδιοριστικές περιγραφές, προσωπικές αντωνυμίες, δεικτικές αντωνυμίες

Γρίφοι κατά Russell :

Ο Russell παρατήρησε τα εξής προβλήματα στην αναφορική θεωρία:

- (1) της φαινομενικής αναφοράς Ο νυν βασιλιάς της Γαλλίας είναι φαλακρός (δεν υπάρχει βασιλιάς)
- (2) των αρνητικών υπαρκτικών προτάσεων Ο νυν βασιλιάς της Γαλλίας δεν υπάρχει
- (3) γρίφος του Frege Ελισάβετ Ουινσдор = η νυν βασίλισσα της Αγγλίας (πληροφοριακό περιεχόμενο)
- (4) της δυνατότητας αντικατάστασης καλό βιβλίο - κτηνίατροι για δέσιμο

Θεωρία περιγραφών του Russell: *Ο συγγραφέας του Waverley είναι Σκότος.*

Ανάλυση σε τρεις ατομικά αναγκαίες και ομαδικά ικανές συνθήκες για να αληθεύει η πρόταση

- (α) Τουλάχιστον ένα άτομο έγραψε το Waverley
- (β) Το πολύ ένα άτομο έγραψε το Waverley
- (γ) Όποιος έγραψε το Waverley είναι Σκότος

Ενστάσεις κατά της θεωρίας του Russell:

Ένσταση 1 (Strawson) Η (1) δεν είναι ψευδής, απλά είναι άστοχη

Ένσταση 3 (Strawson) Οι περιγραφές δεσμεύονται στο πλαίσιο που χρησιμοποιούνται (το τραπέζι το καλύπτουν βιβλία)

3 Κεφάλαιο Τρίτο

Ο Russell υποστηρίζει ότι τα ονόματα είναι και αυτά προσδιοριστικές περιγραφές. Οι γρίφοι ανακύπτουν ίδιοι και για τα κύρια ονόματα:

- (1) της φαινομενικής αναφοράς Ο James Moriarty είναι φαλακρός (ο James Moriarty δεν υπάρχει)
- (2) των αρνητικών υπαρκτικών προτάσεων Ο Πήγασος δεν υπάρχει
- (3) γρίφος του Frege (δήλωση ταύτισης) Κλαρκ Κεντ = Superman
- (4) της δυνατότητας αντικατάστασης Ο Αλέκος πιστεύει ότι ο Κλαρκ Κεντ έχει παράξενο δεύτερο όνομα

Ενστάσεις του Searle:

Ένσταση 1 αν τα κύρια ονόματα ισοδυναμούν με περιγραφές, τότε για κάθε όνομα θα πρέπει να υπάρχει ορισμένη περιγραφή με την οποία να είναι ισοδύναμο το όνομα

Ένσταση 2 Το ίδιο όνομα έχει διαφορετικές σημασίες για διαφορετικούς ανθρώπους

Η άποψη του Searle: Σμήνη περιγραφών

Τα κύρια ονόματα, αντί να ισοδυναμούν με μια περιγραφή, λειτουργούν ως «άγκιστρο για να κρεμάμε περιγραφές». Ένα όνομα αναφέρεται σε όποιο αντικείμενο πληροί έναν ικανό αλλά ακαθόριστο αριθμό από τις περιγραφές που σχετίζονται με το αντικείμενο. Η ακαθοριστία όμως είναι σημαντική και προκύπτουν διάφορα προβλήματα.

4 Κεφάλαιο Τέταρτο

Δυνατοί κόσμοι κατά Kripke:

χαλαρό υποσημαίνον ενικός όρος που σημαίνει διαφορετικά πράγματα σε διαφορετικούς κόσμους

άκαμπτο υποσημαίνον ενικός όρος που δεν αλλάζει αναφορικό αντικείμενο από κόσμο σε κόσμο

Ο Kripke υποστηρίζει ότι τα κύρια ονόματα είναι άκαμπτα και οι περιγραφές είναι χαλαρές, χωρίς όμως να δέχεται μια θέση αυστηρής καθολικής ισχύος. Οποιοδήποτε κύριο όνομα μπορεί να χρησιμοποιηθεί περιστασιακά ως χαλαρό υποσημαίνον: π.χ. «Η Τεργέστη δεν είναι Βιέννη».

Τα κύρια ονόματα αν και από ομιλητή σε ομιλητή μπορεί να έχουν διαφορετικές περιγραφές, για κανένα λόγο δε θεωρούνται συνώνυμα με τις περιγραφές τους. Κατά τον Kripke, η παραδοχή των Russell, Searle ότι αν ένα κύριο όνομα συσχετίζεται με μια περιγραφή ή με ένα σμήνος περιγραφών πρέπει να έχει το ίδιο νόημα με την περιγραφή, δεν ισχύει. π.χ. «Λίλι Μπουλανζέ - η πρώτη γυναίκα που κέρδισε το βραβείο της Ρώμης».

Αιτιακή θεωρία κατά Kripke:

- αλυσίδα γεγονότων (γέννηση ενός μωρού και την απόδοση ονόματος σε αυτό)
- λύση προβλήματος πολύσημων ονομάτων - διαφορετικές αιτιακές αλυσίδες

Προβλήματα αιτιακής θεωρίας:

- ονομασία «προς τιμήν» (σκύλος - Ναπολέων)
- διττές ονομασίες (Δράκουλας, Αϊ-Βασίλης)
- **ένσταση 1:** πως εντάσσονται στο σύστημα κενά ονόματα που δεν έχουν υπαρκτούς φορείς; Λύση: αποδοχή του γεγονότος ότι ακόμη και τα κενά ονόματα εισάγονται κάποια στιγμή στη γλωσσική κοινότητα - (όνομα μη γεννηθέντος μωρού)

5 Κεφάλαιο Πέμπτο

Θεωρίες για το νόημα: Εκλαμβάνουν τα νοήματα ως ατομικά πράγματα

Ιδεακές θεωρίες (John Locke): Τα νοήματα των γλωσσικών εκφράσεων είναι ιδέες στο νου

Ένσταση 1 Οι νοερές εικόνες είναι απρόσφορες, γιατί οι εικόνες είναι πιο λεπτομερείς από τα νοήματα

Ένσταση 2 Ορισμένες λέξεις δε συσχετίζονται με εικόνες («είναι», «ή», «χιλιάγωνο», «κενό»)

Ένσταση 3 Οι ιδέες, οι εικόνες, τα συναισθήματα είναι υποκειμενικά σε κάθε άτομο, ανάλογα με την ολική νοητική κατανόηση και το γενικότερο πλαίσιο του καθενός

Ένσταση 4 Υπάρχουν προτάσεις με νόημα που δεν εκφράζουν οποιαδήποτε ιδέα, σκέψη ή νοητική κατάσταση

Προτασιακή θεωρία: Μία γλωσσική πρόταση S εκφράζει μία αφηρημένη πρόταση P (sentence \rightarrow proposition). Αποφεύγει τις ενστάσεις κατά της ιδεακής θεωρίας. Αν S_1, S_2 συνώνυμες, τότε εκφράζουν την ίδια P . Αν S πολύσημη τότε συνδέεται με σχέση έκφρασης με καθεμία από τις P_1, P_2 . Έννοια της «σύλληψης»: κάθε άτομο φέρει ορισμένη σχέση προς μία P και γνωρίζει πως η S εκφράζει την εκάστοτε αφηρημένη πρόταση (κατανοώ την S εφόσον «συλλαμβάνω» μια P και γνωρίζω ότι η S εκφράζει την P)

Ένσταση 2 Οι αφηρημένες προτάσεις (P) είναι άγνωστες στην ανθρώπινη εμπειρία. Το ότι ακούω ή βλέπω λέξεις δε σημαίνει ότι «συλλαμβάνω» κάτι

Ένσταση 4 Οι αφηρημένες προτάσεις (P) ως αφηρημένες οντότητες δεν έχουν αιτιακές δυνάμεις. Άρα τελικά μοιάζουν περιττές υποθετικές οντότητες και δε μπορούν να συμβάλλουν σε έναν θεωρητικό απολογισμό του νοήματος

6 Κεφάλαιο Έκτο

Γλωσσική «χρήση» - συναγωγική θεωρία (Wittgenstein): Η γλωσσική δραστηριότητα είναι σαν συμμετοχή σε ένα παιχνίδι με κανόνες

Ένσταση 3 Οι σύνθετες προτάσεις κατανοούνται τμηματικά - το νόημα της πρότασης είναι συνάρτηση της εσωτερικής δομής της. Οι κανόνες δεν έχουν στόχο να κατανοούμε αμέσως μακροσκελή εκφωνήματα

Ένσταση 5 Παράδειγμα με κινήσεις σκακιού

7 Κεφάλαιο Ενδέκατο

Σύνταξη: Η μελέτη της γραμματικής και του ποιες ακολουθίες λέξεων είναι ορθά σχηματισμένες σε μία πρόταση και για ποιο λόγο

Σημασιολογία: Η μελέτη του νοήματος

Πραγματολογία: Η μελέτη της χρήσης των γλωσσικών εκφράσεων σε διαφορετικά πλαίσια και διαφορετικές κοινωνικές πρακτικές (σημασιολογική πραγματολογία - πραγματολογική πραγματολογία)

8 Κεφάλαιο Δωδέκατο

Ομιλιακά ενεργήματα (Austin): Σύνδεση γλωσσικών εκφράσεων με πράξεις, επιτελεστικές προτάσεις - διαπιστωτικές προτάσεις

συστατικός κανόνας: η παραβίασή του οδηγεί σε αποτυχία του ομιλιακού ενεργήματος

ρυθμιστικός κανόνας: η παραβίασή του απλά επιτελεί το ενέργημα ελαττωματικά («αδόκιμα»)

επιτελεστικό ενέργημα: Μπορώ να εισάγω στη φράση χωρίς πρόβλημα το εκφώνημα «δια του παρόντος».

διαπιστωτικό ενέργημα: «ζήτη»; «άι στο διάλογο»; ο Austin έκρινε ότι η διάκριση επιτελεστικά/διαπιστωτικά δεν είναι ικανοποιητική, π.χ.
«δηλώνω ότι δεν έχω επισκευθεί ποτέ κομμουνιστική χώρα»
«αναφέρω ότι η επιτροπή ψήφισε ομόφωνα υπέρ της αποπομπής της γιαγιάς»
«κρίνω ότι ξανοιχτήκαμε πολύ στον τομέα μελλοντικών πωλήσεων»

ενδολεκτικά...